

GASTVRIJHEID EN VERBINDING IN HET DRENTSE DONDEREN

Vierde bijeenkomst Community Art Netwerk Noord-Nederland

Door: Maayke Meijering

Vrijdag, Keunstwurk en K&C houden zich allemaal bezig met de ondersteuning van community art. Ondanks overeenkomstige theoretische doelen, ziet de ondersteuningspraktijk er in de Noordelijke provincies toch anders uit. Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende benaderingen? Om deze en andere vragen te beantwoorden is het Community Art Netwerk Noord-Nederland in het leven geroepen. In een serie bijeenkomsten wordt een eerste aanzet gegeven tot een sterk netwerk van steuninstellingen, overheden en makers, om in de toekomst samen succesvolle community art-projecten van de grond te krijgen. Dat gebeurt door de deuren open te gooien en elkaar te bezoeken, kennis te maken met lokale makers en hun projecten, van elkaar te leren én elkaar te inspireren. Want samen sta je sterker.

Na drie verkennende lunchbijeenkomsten in respectievelijk Assen (K&C), Groningen (Vrijdag) en Leeuwarden (Keunstwurk) – waarin veel aandacht was voor verschil in beleid en de geschiedenis van de ondersteuning van community art – duiken we nu de diepte van de kunstpraktijk in. Op dinsdag 13 november nodigt PeerGrouP ons uit, namens K&C, op hun thuisbasis Donderboerkamp. Met als centraal thema ‘gastvrijheid’ laten diverse makers zien waar Drenthe voor staat op het gebied van community art. Sietse Manning is de enthousiaste dagvoorzitter.

Verhalen uit de grond trekken

Als artistiek leider van locatietheatergezelschap PeerGrouP uit Donderen, werkt Dirk Bruinsma onder het oppervlak van de drie Noordelijke provincies, ontdekt wat er leeft en speelt. Hij trekt als het ware de verhalen uit de grond. Eén van die lokale verhalen is dat van amateurarcheoloog Tjerk Vermaning, die in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw landelijke beroemdheid vergaarde met zijn archeologische vondsten in het Drentse landschap, die later als vals werden bestempeld. PeerGrouP toog naar Hoogersmilde – één van de beruchte vindplekken – om met bewoners het theaterstuk De Affaire Vermaning op poten te zetten. Het idee werd niet direct omarmd in het Drentse dorp. Na stapels flyers, een professioneel ogend promofilmpje en véél kopjes koffie, ontdooiden de bewoners stukje bij beetje. De inzet van de vrijwilligers bleek tomeloos. Ze speelden mee in het stuk, maar maakten ook kostuums en decors.

Er ontstaat een zeker format uit alle opgedane ervaringen. ‘Gastvrijheid’ loopt als een rode draad door die ervaringen heen. Die gastvrijheid komt van meerdere kanten. Het gezelschap wordt telkens weer vol warmte ontvangen in de gebieden waar een nieuw stuk wordt opgezet, maar stelt zich ook gastvrij en open op naar alle deelnemers. Deze manier van werken staat centraal voor PeerGrouP: samen iets bijzonders neerzetten.

Eigenaarschap en een wederzijdse handreiking

Waar PeerGrouP werkt vanuit een community en de collectieve verhalen die daar leven, gaat het Loods13 uit Emmen juist om het individu en diens persoonlijke ontwikkeling. Zij werken met een specifieke doelgroep toe naar een theatervoorstelling, vaak met kansarme jongeren. Er ligt geen plan, theatermakers Eva Wortmann en Iris Offringa beginnen samen met de groep vanaf nul. Het proces is even belangrijk als het eindproduct. Deelnemers krijgen daardoor snel een gevoel van eigenaarschap.

In de gemeente Hoogeveen bleek al genoeg te worden georganiseerd voor jongeren. De gemeente stelde een andere doelgroep voor: statushouders. Loods13 ging met hen en zes theatermakers aan de slag met vragen als 'wie ben ik?', 'wat kan ik?' en 'wat is mijn plek in deze maatschappij?'. De twintig deelnemers vertelden in Thuis in Hoogeveen hun eigen verhaal en kookten voor bezoekers. Voor de makers is het stuk een manier om te laten zien wie deze nieuwe medelanders zijn. Mensen zoals jij en ik, die behoefte hebben aan connectie en integratie. Het stuk is zo ook een handreiking geworden, van de statushouders naar de bezoekers én andersom. Thuis in Hoogeveen bracht de samenleving en de statushouders een stukje dichters naar elkaar toe.

De gastvrije overheid als representatie van de samenleving

De overheid is een representatie van die samenleving, die evenwel weinig zichtbaar is en zich afzijdig houdt van ontwikkelingen in het veld. Ook op de Donderse bijeenkomst zijn helaas maar weinig overheidsmedewerkers aanwezig, constateert [Anne de Jong](#), senior-adviseur cultuurbeleid van de provincie Drenthe. Dat is jammer, want de overheid is er niet alleen om subsidie te verstrekken, maar juist ook om zijn nuttige kennis, netwerk, positie en ambities te delen. De Jong ziet graag een ondernemende overheid en maakt zich daar hard voor in Drenthe. Die overheid is gastvrij, initiatiefrijk, ze denkt mee en maakt mogelijk.

Eén van de projecten uit de koker van de provincie Drenthe is Welstaat, een muziektheaterstuk in en over Frederiksoord. Het idee was hedendaags spektakeltheater in het kader van het 200-jarig bestaan van de Maatschappij van Weldadigheid. Het Kameroperahuis uit Zwolle mocht concrete invulling geven aan dat idee. [Karin Netten](#), artistiek leider, vertelt dat ook in Frederiksoord de lokale bevolking overtuigd moest worden van Welstaat. Toch begon de sneeuwbal al snel te rollen en kwamen maar liefst 200 vrijwilligers op de been, die samen het gebied van de Kolonie onder de aandacht hebben gebracht.

Netten heeft de intensieve samenwerking met de provinciale overheid als heel prettig ervaren. Het was een lang traject en Welstaat bleef zich al die tijd verder ontwikkelen, onder meer door de regelmatige gesprekken en feedback met de provincie. Voor zowel overheid als maker is zo'n samenwerking een sprong in het diepe. Er moet sprake zijn van wederzijds vertrouwen, om een dergelijk groot project samen tot een goed einde te brengen. Door dat vertrouwen weet je dat het goedkomt, maar hoe het eindproduct eruit gaat zien is nog onbekend. Die onbekende factor geeft de maker de vrijheid om het proces zijn eigen loop te laten en iedereen te verrassen met het eindresultaat.

Jongleren op de brug naar de samenleving

Die onbekende factor bestond ook in het programma van deze Community Art-dag in Drenthe. In het kader van het centrale thema 'gastvrijheid' liet de organisatie bewust ruimte vrij voor geïnteresseerden om iets te vertellen over hun ervaringen. Beeldend kunstenaar [Merijn Vrij](#) reageerde op die uitnodiging. Hij ziet kunst als een brug naar de samenleving. In zijn dagelijkse kunstpraktijk zoekt hij die spreekwoordelijke brug regelmatig op, maar is zich ook bewust van de grenzen ervan: deelnemers verworden soms enkel tot middel om een beoogd einddoel te bereiken. Community art blijft voor Vrij daarom altijd een beetje jongleren.

In veel van zijn kunstprojecten wordt het begrip 'community art' opgerekt. Zo is beeldende kunst wellicht meer 'art in community', dan 'community art'. In Borger plantte Vrij met bewoners 150 meter stokbonen, die letterlijk en figuurlijk een kapstok werden voor allerlei 'belevissen'. Dat project had een duidelijk eindbeeld en ging minder over samen iets voor elkaar krijgen of bedenken. Desondanks deden veel bewoners actief mee. Dat bleek bij een project in Blauwestad minder vanzelfsprekend. Het project rondom de Wilgenborg groeide en groeide, net als de wilgenbomen zelf, maar van actieve

bewonersparticipatie was nauwelijks sprake. Zat de gemeenschap wel op het kunstwerk te wachten? En kan je dan nog van community art spreken?

Momentum creëren en kuilen graven

Hoe lastig het in beweging krijgen van de gemeenschap ook is, meerdere makers lieten tijdens deze bijeenkomst zien dat het wél kan. Maar hoe dan? Is gastvrijheid te sturen? Volgens de zaal moet goed worden nagedacht over de aanleiding van een project. Is dat echt een legitieme vraag? Een eerlijk, integer en relevant verhaal? Het aannemen van de regisseursrol is essentieel: wacht niet af tot die sneeuwbal gaat rollen, duw 'm aan, geef 'm richting en creëer zo gemeenschappelijk momentum.

Sikko Cleveringa, directeur van CAL-XL, merkt op dat je als initiatiefnemer – als overheid, steuninstelling of maker – op twee manieren te werk kunt gaan. Je kan een figuurlijke kuil graven waar je staat en zien waar je uitkomt of wat je vindt, óf je bedenkt een eindbeeld, een fata morgana als het ware, en werkt daar naartoe. De zaal vindt dat community art geen middel moet zijn om een specifiek doel, zoals het tegengaan van krimp, te bereiken. Community art blijft ook als doel op zich overeind, zonder ingezet te worden als middel. In Drenthe bewandelt de provincie dat pad, door de vorm en uitkomsten van projecten aan de kunstenaar/maker over te laten. Zo draagt een gastvrije houding zorg voor een verrassende en integere uitkomst voor overheden, steuninstellingen, makers én lokale bewoners.

Na deze eerste community art-dag in Donderen, Drenthe, zullen de komende weken Kunstwerk en Vrijdag hun deuren openen en laten zien wat de provincies te bieden hebben op het gebied van community art.